

Rozwód - Włochy

Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe. Do tej pory przetłumaczono ją na następujące języki: [en](#) [it](#)

SPIS TREŚCI

- 1 Po spełnieniu jakich warunków można uzyskać rozwód?
- 2 Jakie są podstawy orzeczenia rozwodu?
- 3 Jakie są skutki rozwodu w odniesieniu do:
 - 3.1 osobistych relacji pomiędzy małżonkami (np. nazwisko)?
 - 3.2 podziału majątku małżonków?
 - 3.3 małoletnich dzieci małżonków?
 - 3.4 obowiązku alimentacyjnego względem współmałżonka?
- 4 Co w praktyce oznacza termin prawny „separacja sądowa”?
- 5 Jakie są warunki orzeczenia separacji sądowej?
- 6 Jakie są skutki prawne separacji sądowej?
- 7 Co w praktyce oznacza termin „unieważnienie małżeństwa”?
- 8 Jakie są warunki orzeczenia unieważnienia małżeństwa?
- 9 Jakie są skutki prawne unieważnienia małżeństwa?
- 10 Czy istnieją jakieś alternatywne sposoby, poza drogą sądową, rozwiązywania problemów związanych z rozwodem?
- 11 Gdzie należy złożyć pozew/wniosek o rozwód/separację sądową/unieważnienie małżeństwa? Jakich formalności należy dopełnić i jakie dokumenty należy załączyć do pozwu/wniosku?
- 12 Czy mogę uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?
- 13 Czy istnieje możliwość wniesienia odwołania od orzeczenia rozwodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa?
- 14 Co powinienem zrobić, aby państwo członkowskie uznało orzeczenie rozwodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa wydane przez sąd innego państwa członkowskiego?
- 15 Do którego sądu należy się zwrócić, aby sprzeciwić się uznaniu orzeczenia rozwodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego? Jaka procedura ma zastosowanie w takich sytuacjach?
- 16 Jakie przepisy prawa odnoszące się do rozwodu stosuje sąd w postępowaniu rozwodowym pomiędzy małżonkami, którzy nie mieszkają w danym państwie członkowskim, lub którzy są obywatelami różnych państw?

1 Po spełnieniu jakich warunków można uzyskać rozwód?

Wymogi prawne dotyczące rozwodu są przewidziane w przepisach prawa (zob. pkt 2). Sąd musi sprawdzić, czy wymogi prawne w zakresie orzeczenia rozwodu zostały spełnione.

Sprawdzenie takie jest niezbędne, nawet jeżeli oboje małżonkowie złożą wspólny wniosek o rozwód. Porozumienie małżonków nie jest samo w sobie przesłanką do orzeczenia rozwodu. Dlatego też we Włoszech w praktyce nie jest możliwy rozwód za obopólnym porozumieniem stron: przed orzeczeniem o rozwodzie sąd zawsze musi ustalić fakty będące powodem wniesienia wniosku.

Jeżeli małżeństwo zostało zawarte na podstawie kodeksu cywilnego, rozwód skutkuje ustaniem małżeństwa; jeżeli natomiast strony wzięły ślub kościelny, a zawarcie związku małżeńskiego zostało należycie odnotowane w księdze stanu cywilnego, która zawiera wpisy dotyczące urodzeń, małżeństw i zgonów, rozwód oznacza zniesienie cywilnych skutków małżeństwa. W postępowaniu uczestniczy prokurator.

Źródła: ustawa nr 898 z dnia 1 grudnia 1970 r., zmieniona ustawą nr 436 z dnia 1 sierpnia 1978 r. i ustawą nr 74 z dnia 6 marca 1987 r.

2 Jakie są podstawy orzeczenia rozwodu?

O rozwód wystąpić może każde z małżonków z następujących przyczyn:

1) jeżeli po ślubie drugie z małżonków zostanie skazane prawomocnym wyrokiem za popełnienie szczególnie poważnego przestępstwa, niezależnie od tego, czy zostało ono popełnione przed ślubem czy po ślubie:

na karę dożywotniego pozbawienia wolności lub karę pozbawienia wolności na okres powyżej 15 lat, który to okres może wynikać z więcej niż jednego wyroku, za przestępstwa popełnione umyślnie, z wyjątkiem przestępstw politycznych lub przestępstw popełnionych ze „szczególnych względów moralnych lub społecznych” (*motivi di particolare valore morale e sociale*);

na karę pozbawienia wolności za kazirodztwo (art. 564 kodeksu karnego) lub przestępstwa przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na podstawie art. 609 bis (przemoc seksualna), 609 quater, 609 quinquies lub 609 octies (wprowadzonych ustawą nr 66 z 1996 r.);

na karę pozbawienia wolności za zabójstwo syna lub córki lub usiłowanie zabójstwa małżonka lub syna lub córki;

na karę pozbawienia wolności, jeżeli daną osobę uznano za winną na podstawie dwóch lub więcej zarzutów spowodowania ciężkiego uszkodzenia ciała, niewywiązania się z obowiązku utrzymania rodziny, przemocy w rodzinie lub wobec małoletnich bądź wywierania bezprawnego nacisku na osoby z zaburzeniami umysłowymi, chyba że strona występująca o rozwód także została skazana za pomocnictwo w przestępstwie lub małżonkowie ponownie mieszkają razem;

2) w przypadkach, w których:

drugie z małżonków zostało uniewinnione z zarzutu popełnienia przestępstwa kazirodztwa lub przestępstwa przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności, o których mowa w pkt 1 lit. b) i c), jeżeli sąd stwierdzi, że pozwany jest niezdolny do kontynuowania lub powrotu do życia z rodziną;

para pozostaje w separacji sądowej – za obopólnym porozumieniem albo na wniosek jednej ze stron przez co najmniej trzy lata od czasu wystąpienia przed sądem w trakcie postępowania w sprawie separacji;

postępowanie karne dotyczące jednego z przestępstw wymienionych w pkt 1 lit. b) i c) zostało umorzone ze względu na przedawnienie przestępstwa, jednak sąd orzekający o rozwodzie stwierdzi, że przestępstwo jako takie w przeciwnym razie podlegałoby odpowiedzialności karnej;

postępowanie karne w sprawie przestępstwa kazirodztwa zakończyło się ustaleniem, że przestępstwo nie podlega karze ze względu na brak znamion „skandalu obyczajowego”;

drugie z małżonków, będące cudzoziemcem, uzyskało unieważnienie lub rozwiązanie małżeństwa bądź wstąpiło w nowy związek małżeński za granicą;

małżeństwo nie zostało skonsumowane;

jeden z małżonków oficjalnie zmienił płeć: wówczas pozew o rozwód może wnieść osoba, która zmieniła płeć, albo drugi z małżonków.

Podsumowując, pomijając scenariusze związane ze stosowaniem prawa karnego (obejmujące, oprócz wyroków skazujących za poważne przestępstwa, przypadki uniewinnienia ze względu na ograniczoną odpowiedzialność, przedawnienie przestępstwa i brak obiektywnego wymogu odpowiedzialności karnej w przypadkach kazirodztwa), możliwymi podstawami rozwodu są: separacja sądowa, unieważnienie, rozwiązanie lub zawarcie nowego związku małżeńskiego przez drugie z małżonków za granicą, a także nieskonsumowanie małżeństwa lub zmiana płci.

3 Jakie są skutki rozwodu w odniesieniu do:

3.1 osobistych relacji pomiędzy małżonkami (np. nazwisko)?

Udzielenie rozwodu pociąga za sobą szereg skutków.

Po pierwsze należy do nich rozwiązanie małżeństwa: obie strony są ponownie stanu wolnego i mogą zawrzeć kolejne małżeństwo.

Kobieta traci nazwisko męża, jeżeli dodała je do własnego; na wniosek kobiety sąd może jednak pozwolić jej na zachowanie nazwiska męża oprócz jej własnego, jeżeli leży to w jej interesie lub w interesie dzieci ze względów zasługujących na ochronę.

Rozwód nie rozwiązuje więzów powinowactwa, a w szczególności nie usuwa przeszkody do zawarcia małżeństwa, jaką jest powinowactwo w linii prostej (art. 87 ust. 4 kodeksu cywilnego).

Małżonkowie pochodzący z innych państw nie tracą obywatelstwa uzyskanego dzięki małżeństwu.

3.2 podziału majątku małżonków?

Rozwód rozwiązuje wspólność majątkową ustanowioną na mocy prawa (*comunione legale*, która obejmuje wszelkie zakupy dokonane przez małżonków wspólnie lub oddzielnie w okresie małżeństwa, oprócz rzeczy osobistych wymienionych w art. 179 kodeksu cywilnego), a także wszystkich funduszy utworzonych na cele rodzinne (*fondo patrimoniale*). Fundusz taki zostaje utrzymany do czasu osiągnięcia przez dzieci pełnoletności. Rozwód nie ma wpływu na majątek wspólny uregulowany na innej podstawie (*comunione ordinaria*, np. rzeczy nabyte proporcjonalnie przed zawarciem małżeństwa lub w trakcie trwania małżeństwa, jeżeli w momencie zawarcia małżeństwa przewidziano rozdzielność majątkową (*separazione dei beni*)): ten rodzaj wspólności majątkowej można znieść na wniosek jednego z małżonków.

Rodzic mieszkający z małoletnim dzieckiem może uzyskać prawo do dalszego zamieszkiwania w dotychczasowym domu rodzinnym, jeżeli leży to w interesie dziecka.

3.3 małoletnich dzieci małżonków?

Sąd udzielający rozwodu przyznaje rodzicom wspólną pieczę nad małoletnimi dziećmi; tylko w wyjątkowych sytuacjach sąd powierzy wykonywanie władzy rodzicielskiej nad dziećmi jednemu z rodziców. Sąd ustala także zasady dotyczące czasu, jaki małoletnie dzieci spędzają z rodzicem, z którym nie mieszkają. Sąd wydaje instrukcje dotyczące zarządzania majątkiem dzieci i ustala wysokość alimentów na małoletnie dzieci wypłacanych na rzecz rodzica, z którym dzieci mieszkają.

3.4 obowiązku alimentacyjnego względem współmałżonka?

Sąd udzielający rozwodu, na wniosek jednej ze stron, nakazuje regularne opłacanie alimentów na rzecz strony niedysponującej odpowiednimi środkami lub niemogącej ich pozyskać z przyczyn obiektywnych. Obowiązek alimentacyjny wygasa, jeżeli osoba otrzymująca alimenty ponownie zawrze związek małżeński. Jeżeli obie strony wyrażą na to zgodę, świadczenie alimentacyjne może zostać także uregulowane jedną transakcją polegającą na przeniesieniu prawa własności do majątku na małżonka będącego beneficjentem (więcej informacji znajduje się w części poświęconej roszczeniom alimentacyjnym we Włoszech).

Małżonkowie, którzy nie płacą alimentów w przypadku separacji lub po rozwodzie, popełniają przestępstwo polegające na niełożeniu na utrzymanie rodziny (art. 570 kodeksu karnego).

Istnieją również inne skutki. Małżonek, który rozwiódł się, ale nie zawarł kolejnego związku małżeńskiego, i któremu przysługują alimenty, jest także uprawniony do części odprawy wypłaconej drugiemu z małżonków. W razie śmierci byłego małżonka pozostającemu przy życiu byłemu małżonkowi przysługuje prawo do otrzymywania renty rodzinnej lub podziału takiej renty z każdym kolejnym pozostającym przy życiu małżonkiem, a także do otrzymania płatności z majątku zmarłego, jeżeli dana osoba znajduje się w niedostatku. W prawie przewiduje się także, że małżonek, któremu przysługuje świadczenie alimentacyjne, może ubiegać się o zabezpieczenie wykonania wyroku hipoteką ustanowioną na majątku drugiego małżonka lub o zajęcie majątku małżonka, na którym ciąży zobowiązanie alimentacyjne.

4 Co w praktyce oznacza termin prawny „separacja sądowa”?

Separacja sądowa oznacza, że zgodnie z prawem nie wymaga się już od małżonków wspólnego pożycia. Zwykła separacja *faktyczna* jest bezskuteczna (z wyjątkiem sytuacji zaistniałych przed wejściem w życie ustawy o reformie nr 151 z 1975 r.).

Separacja sądowa jedynie osłabia więzi małżeńskie, ale ich nie znosi.

Separacja sądowa może zostać orzeczona przez sąd lub wynikać z obopólnego porozumienia.

Źródła: *przepisy prawa materialnego są określone w kodeksie cywilnym (art. 150 i nast.; w odniesieniu do kwestii dotyczących dziedziczenia zob. art. 548 i 585).*

5 Jakie są warunki orzeczenia separacji sądowej?

Separacja sądowa – tj. separacja orzeczona przez sąd – wymaga ustalenia, że dalsze pożycie małżeńskie jest niemożliwe.

Jeżeli warunek ten jest spełniony, sąd wydaje orzeczenie o separacji na wniosek jednego z dwojga małżonków, nawet jeżeli jest to wbrew woli drugiego małżonka.

W wyjątkowych sytuacjach sąd może także orzec o odpowiedzialności jednego z małżonków za separację, co wpływa na zasądzenie alimentów w okresie separacji i po rozwodzie, a także na prawa do spadku. W postępowaniu uczestniczy prokurator.

Separacja sądowa za obopólnym porozumieniem oparta jest na porozumieniu między małżonkami, staje się jednak skuteczna dopiero po zatwierdzeniu przez sąd, który jest odpowiedzialny za zapewnienie, aby porozumienie osiągnięte przez małżonków było zgodne z nadrzędnym interesem rodziny. W szczególności jeżeli uzgodnienia dotyczące prawa pieczy nad dziećmi i ich utrzymania są sprzeczne z interesem dzieci, sąd ponownie wzywa strony i zarządza dokonanie niezbędnych zmian. Jeżeli strony nie zastosują się do takiego rozwiązania, sąd może odmówić zatwierdzenia separacji.

6 Jakie są skutki prawne separacji sądowej?

Stosunki osobiste: separacja sądowa (orzeczona przez sąd lub wynikająca z obopólnego porozumienia) znosi wymóg wszelkich form pomocy związanych ze wspólnym życiem. Znosi ona również domniemanie ojcostwa męża matki. Kobieta nie traci nazwiska męża, jeżeli dodała je do własnego; na wniosek męża sąd może jednak zakazać kobiecie używania jego nazwiska, jeżeli może to powodować poważne szkody dla męża. Podobnie sąd może zezwolić żonie, aby nie używała nazwiska męża, jeżeli może to być ze szkodą dla niej.

Wspólność majątkowa: separacja rozwiązuje wspólność majątkową ustanowioną na mocy prawa (*comunione legale*).

Władza rodzicielska: sąd orzekający o separacji podejmuje decyzję o prawie pieczy nad wszelkimi małoletnimi dziećmi oraz ustala wysokość świadczenia alimentacyjnego na rzecz dzieci, które ma wypłacać rodzic niemieszkający z dziećmi (lub w wyjątkowych sytuacjach wyłącznego prawa do pieczy nad dzieckiem – rodzic, któremu nie przyznano takiego prawa). W przypadku przyznania prawa do zamieszkiwania w domu rodzinnym pierwszeństwo przyznaje się rodzicowi mieszkającemu z dzieckiem (więcej informacji znajduje się w części poświęconej pieczy nad dzieckiem i prawom do kontaktów).

Zobowiązanie alimentacyjne: na wniosek małżonka nieponoszącego odpowiedzialności za separację sąd przyznaje mu prawo do alimentów ze strony drugiego małżonka, jeżeli wnioskodawca nie dysponuje wystarczającymi środkami własnymi. Małżonkowi znajdującemu się w niedostatku nadal przysługują alimenty, tj. regularnie wypłacane kwoty na utrzymanie, nawet jeżeli ponosi winę za separację (więcej informacji znajduje się w części poświęconej roszczeniom alimentacyjnym we Włoszech).

Automatyczna waloryzacja świadczeń alimentacyjnych o wskaźnik inflacji jest wyraźnie przewidziana w prawie w odniesieniu do rozwiedzionych małżeństw; zgodnie z orzecznictwem została ona rozszerzona także na małżeństwa pozostające w separacji.

Środki określone w orzeczeniu sądowym dotyczącym prawa pieczy nad dziećmi i obliczenia wysokości alimentów na rzecz dzieci i małżonka mogą podlegać późniejszym zmianom. Niewywiązywanie się z obowiązku alimentacyjnego stanowi przestępstwo na podstawie art. 570 kodeksu karnego.

Separacja z orzeczeniem winy oraz bez orzekania o winie: pozostającym w separacji małżonkom nieuznanym za ponoszących winę za separację nadal przysługują te same prawa do spadku, co małżonkom niebędącym w separacji.

Małżonek uznany za ponoszącego winę za separację jest uprawniony jedynie do alimentów z masy spadkowej zmarłego i tylko w sytuacji, w której w czasie postępowania spadkowego przysługiwało mu prawo do świadczeń alimentacyjnych ze strony zmarłego małżonka (art. 548 i 585 kodeksu cywilnego).

Pozostałe skutki: w przypadku niezastosowania się do orzeczenia o separacji istnieje możliwość ubiegania się o zabezpieczenie wykonania orzeczenia hipoteką ustanowioną przez sąd. Na wniosek złożony przez uprawnioną osobę sąd może też zarządzić zajęcie majątku małżonka, na którym ciąży zobowiązanie alimentacyjne, lub wydać nakaz zajęcia wynagrodzenia.

7 Co w praktyce oznacza termin „unieważnienie małżeństwa”?

Zgodnie z art. 117 *i nast.* kodeksu cywilnego małżeństwo może zostać uznane za nieważne w szeregu różnych przypadków. Najlepszym podejściem jest rozpatrywanie tej kwestii w kategoriach nieważności oraz przeprowadzenie analizy przyczyn nieważności i mającego zastosowanie prawa dla każdego przypadku.

Małżeństwo jest nieważne, jeżeli jest obarczone jedną w wad określonych w prawie, które należy jednak wskazać, wnosząc sprawę do sądu.

O powództwie w sprawie unieważnienia małżeństwa nie powiadamia się spadkobierców, chyba że sprawa jest już w toku. W postępowaniu uczestniczy prokurator.

Źródła: przepisy prawa materialnego są określone w art. 117–129 bis kodeksu cywilnego.

8 Jakie są warunki orzeczenia unieważnienia małżeństwa?

Małżeństwo może być nieważne z jednej z przyczyn przedstawionych poniżej (art. 117 i nast. kodeksu cywilnego).

1. Jedno z małżonków pozostaje związane poprzednim małżeństwem: nieważność jest absolutna i nie ulega przedawnieniu; wniosek może złożyć którekolwiek z małżonków, bezpośredni wstępny, prokurator lub dowolna osoba posiadająca uzasadniony interes.
2. *Impedimentum criminis*: małżeństwo zostaje zawarte przez dwie osoby, z których jedną skazano za zabójstwo lub usiłowanie zabójstwa małżonka drugiej. Nieważność jest absolutna i nieodwracalna; wniosek może złożyć którekolwiek z małżonków, prokurator lub dowolna osoba posiadająca uzasadniony interes.
3. Małżeństwo nie może zostać zawarte ze względu na chorobę psychiczną jednego z małżonków. Orzeczenie o tego rodzaju chorobie może zostać wydane nawet po ślubie, jeżeli zostanie wykazane, że małżonek był niepoczytalny w chwili zawarcia małżeństwa. Ważność małżeństwa może podważyć opiekun, prokurator lub dowolna inna osoba posiadająca uzasadniony interes.
4. Jedno z małżonków nie było w pełni władz umysłowych (*incapacità naturale*). Małżeństwo może zostać zakwestionowane przez małżonka, który wprawdzie nie posiada orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu, lecz udowodni, że zawarł małżeństwo, będąc nie w pełni władz umysłowych. Wniosku nie można złożyć, jeżeli para mieszka razem dłużej niż od roku od chwili odzyskania przez wnioskodawcę pełni władz umysłowych.
5. Jedno z małżonków było niepełnoletnie. Wniosek może złożyć którekolwiek z małżonków, prokurator lub rodzice; prawo małoletniego do złożenia wniosku wygasa rok po osiągnięciu pełnoletności.
6. Istniały więzy pokrewieństwa, powinowactwa lub przysposobienia. Na ten powód nieważności może powołać się którykolwiek z małżonków, prokurator lub dowolna osoba posiadająca uzasadniony interes, o ile od ślubu nie upłynął więcej niż rok i w danym przypadku można było uzyskać zezwolenie na zawarcie małżeństwa pomimo istnienia takich więzów.
7. Przymus, groźba i błąd: zgoda uzyskana pod przymusem lub w rezultacie wyjątkowo poważnych obaw przed wydarzeniami pozostającymi poza kontrolą małżonka; błędnie ustalona tożsamość lub błąd w ocenie osobowości drugiego z małżonków zgodnie z art. 122 kodeksu cywilnego. Wniosek może złożyć małżonek, którego zgodę uzyskano w nieprawidłowy sposób z jednego z powyższych powodów, chyba że małżonkowie mieszkali razem przez rok od czasu ustania zagrożenia przemocą lub źródła groźby bądź od daty wykrycia błędu.
8. Symulacja: małżeństwo może zakwestionować którekolwiek z małżonków, którzy zawarli małżeństwo, zgodziwszy się nie spełniać zobowiązań ani nie korzystać z praw z niego wynikających. Wniosek o unieważnienie należy złożyć przed upływem roku od dnia ślubu. Wniosku nie można złożyć, jeżeli małżonkowie żyli ze sobą jak mąż i żona po ślubie, nawet przez krótki czas.

9 Jakie są skutki prawne unieważnienia małżeństwa?

Jeżeli małżonkowie działali w dobrej wierze (tzn. w chwili zawarcia małżeństwa nie byli świadomi przeszkody), małżeństwo pozostaje ważne do chwili jego unieważnienia, które staje się skuteczne dopiero z chwilą wydania orzeczenia (zasada „małżeństwa domniemanego” (*matrimonio putativo*)). Dzieci urodzone lub poczęte w trakcie małżeństwa uznaje się za zrodzone z małżeństwa i dlatego dotyczą ich zasady regulujące separację par mających dzieci.

Sąd może także zobowiązać jedno z małżonków do dokonywania okresowych płatności na rzecz drugiego z małżonków przez okres nie dłuższy niż trzy lata, jeżeli drugie z małżonków nie dysponuje odpowiednimi środkami i nie zawarło kolejnego małżeństwa.

Jeżeli w dobrej wierze działało tylko jedno z małżonków, małżeństwo wywiera skutki tylko wobec tego małżonka i ewentualnych dzieci. Małżonek, który działał w złej wierze, zobowiązany jest do zapłaty należytego odszkodowania odpowiadającego świadczeniom alimentacyjnym za trzy lata oraz do dalszej wypłaty świadczeń alimentacyjnych, jeżeli obowiązek ten nie ciąży na innych osobach.

Jeżeli oboje małżonkowie działali w złej wierze, małżeństwo wywiera skutki wobec dzieci urodzonych lub poczętych w trakcie małżeństwa, chyba że unieważnienie było uzasadnione bigamią lub kazirodztwem. Dzieci urodzone w małżeństwie unieważnionym ze względu na bigamię mogą uzyskać status dzieci pozamałżeńskich o ustalonym ojcostwie.

Zachodzi domniemanie dobrej wiary, która jest wymagana jedynie w momencie ślubu.

10 Czy istnieją jakieś alternatywne sposoby, poza drogą sądową, rozwiązywania problemów związanych z rozwodem?

Nie istnieją żadne przepisy w zakresie alternatywnych metod rozwiązywania sporów związanych z rozwodem (lub separacją). Strony mają swobodny dostęp do usług mediacji rodzinnej, które mają im pomóc w osiągnięciu porozumienia w sprawie ustaleń dotyczących prawa pieczy nad dzieckiem.

Strony mogą także dokonywać wspólnych ustaleń finansowych dotyczących utrzymania dzieci i każdego z małżonków.

11 Gdzie należy złożyć pozew/wniosek o rozwód/separację sądową/unieważnienie małżeństwa? Jakich formalności należy dopełnić i jakie dokumenty należy załączyć do pozwu/wniosku?

Zasady dotyczące postępowania rozwodowego stosuje się odpowiednio także do postępowania w sprawie separacji sądowej. W mniejszym zakresie mają zastosowanie art. 706 *i nast.* kodeksu postępowania cywilnego.

Postępowanie ma formę specjalnego postępowania wyjaśniającego, podlegającego innym zasadom niż zasady dotyczące zwykłego postępowania, zwłaszcza w odniesieniu do fazy wstępnej (zasadniczo jest to proces dwuetapowy, składający się z etapu postępowania pojednawczego i etapu dochodzenia sądowego).

Właściwość sądu: sądem właściwym jest sąd powszechny (*tribunale*), w którym zasiada skład orzekający, w miejscu ostatniego wspólnego zamieszkania małżonków lub w każdym innym miejscu określonym w prawie (art. 706 kodeksu postępowania cywilnego) lub, jeżeli niemożliwe jest skontaktowanie się z pozwanym lub mieszka on za granicą, w miejscu pobytu lub zamieszkania wnioskodawcy. Jeżeli obie strony mieszkają za granicą, sprawę może rozpatrzeć każdy sąd w kraju. W przypadku rozwodu za obopólnym porozumieniem małżonkowie mogą wybrać sąd właściwy dla miejsca pobytu lub zamieszkania jednego z nich.

Postępowanie: pozew o rozwód ma formę wniosku adresowanego do sądu (*ricorso*) składanego w sekretariacie właściwego sądu. Do pozwu powinny być załączone dokumenty potwierdzające, można je jednak także okazać podczas rozprawy. Powód ma obowiązek zapewnić, aby drugie z małżonków zostało powiadomione o wniesieniu pozwu oraz o postanowieniu przewodniczącego składu orzekającego wyznaczającym datę przesłuchania małżonków. Jeżeli próba pojednania podczas pierwszej rozprawy nie powiedzie się, przewodniczący składu orzekającego wydaje zarządzenia tymczasowe w interesie małżonków i dzieci oraz wyznacza datę rozprawy przed sądem, który rozpozna sprawę zgodnie ze zwykłymi regułami dowodowymi.

Rozwód za obopólnym porozumieniem: wspólny wniosek wymaga zgody obojga małżonków na rozwód oraz na warunki dotyczące ich dzieci i stosunków finansowych. Postępowanie ma charakter uproszczony.

Źródła: *ustawa nr 898 z 1970 r. z późniejszymi zmianami*; w przypadku separacji sądowej zastosowanie mają także art. 706–711 *kodeksu postępowania cywilnego*.

12 Czy mogę uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Możliwe jest uzyskanie pomocy prawnej (*patrocinio a spese dello Stato*), a tym samym zastępstwa procesowego bez konieczności zapłaty honorariów adwokackich i pokrycia wszystkich innych kosztów sądowych. Pomoc prawna przysługuje także cudzoziemcom zamieszkującym legalnie we Włoszech. Warunki kwalifikowalności są określone w ustawie nr 1990/217 i w informacjach na temat pomocy prawnej. Wnioski o udzielenie pomocy prawnej należy składać do odpowiedniej izby adwokackiej (*consiglio dell'ordine degli avvocati*). Zob. strony internetowe izb adwokackich (np. izby adwokackiej w Rzymie) i strona internetowa Ministerstwa Sprawiedliwości.

Źródła: *ustawa nr 217 z dnia 1990 r., zmieniona ustawą nr 134 z dnia 2001 r.*

13 Czy istnieje możliwość wniesienia odwołania od orzeczenia rozwodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa?

Istnieje możliwość wniesienia odwołania od orzeczenia w sprawie separacji sądowej, rozwodu lub unieważnienia małżeństwa. Od orzeczeń niekończących postępowania rozwodowego (należą do nich np. orzeczenia dotyczące statusu małżonków) lub postępowania w sprawie separacji (zaliczamy do nich np. orzeczenia dotyczące odpowiedzialności lub płatności alimentów) nie przysługuje odwołanie na późniejszym etapie, tj. wraz z odwołaniem od wyroku kończącego postępowanie w sprawie: odwołanie od takich orzeczeń należy wnieść z zachowaniem zwykłych terminów ustawowych.

14 Co powinienem zrobić, aby państwo członkowskie uznało orzeczenie rozwodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa wydane przez sąd innego państwa członkowskiego?

Zastosowanie ma rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. Przewidziano w nim standardową procedurę dla wszystkich państw członkowskich UE.

Orzeczenie zostaje uznane automatycznie. Dlatego też nie jest potrzebna żadna szczególna procedura aktualizacji wpisów w księgach stanu cywilnego w państwie członkowskim po wydaniu prawomocnego orzeczenia w sprawie rozwodu, separacji sądowej lub unieważnienia małżeństwa.

Każda zainteresowana strona może jednak zwrócić się o wydanie zaświadczenia stwierdzającego, że orzeczenie sądu zagranicznego musi albo nie może zostać uznane. W rozporządzeniu określono szczególne przyczyny nieuznania. Pozew w postaci wniosku adresowanego do sądu (*ricorso*) należy złożyć do sądu apelacyjnego (*corte di appello*) właściwego dla miejsca wykonania orzeczenia zgodnie z prawem krajowym Włoch. Sąd orzeka bezzwłocznie, nawet bez przesłuchania drugiej strony, a orzeczenie zostaje doręczone wnioskodawcy.

15 Do którego sądu należy się zwrócić, aby sprzeciwić się uznaniu orzeczenia rozwodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego? Jaka procedura ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Każda ze stron może zaskarżyć postanowienie o uznaniu orzeczenia do sądu apelacyjnego, który wydał to postanowienie, w terminie jednego miesiąca od jego doręczenia (dwóch miesięcy, jeżeli druga strona mieszka w innym państwie). Na tym drugim etapie konieczne jest przesłuchanie obu stron zgodnie ze zwykłą zasadą kontrydiktoryjności i zastosowanie mają normalne zasady procesowe.

Od orzeczenia w sprawie takiego sprzeciwu można natomiast odwołać się do Sądu Kasacyjnego (zob. *załączniki do rozporządzenia*).

16 Jakie przepisy prawa odnoszące się do rozwodu stosuje sąd w postępowaniu rozwodowym pomiędzy małżonkami, którzy nie mieszkają w danym państwie członkowskim, lub którzy są obywatelami różnych państw?

Separacja sądowa i rozwód regulowane są przepisami krajowymi wspólnymi dla obojga małżonków w momencie wniesienia pozwu /wniosku o separację lub rozwód. W przypadku małżonków o różnym obywatelstwie sąd ustali prawo właściwe na podstawie państwa, w którym para spędziła większość małżeńskiego życia. Sąd dysponuje swobodą uznania w tej kwestii.

Jeżeli we właściwym prawie obcym nie przewiduje się separacji sądowej lub rozwodu, zastosowanie ma prawo włoskie (art. 31 ustawy nr 218 z 1995 r.), co oznacza, że w takich sprawach nadrzędna jest zasada *lex fori* (prawo państwa sądu orzekającego). *Należy zauważyć*, że prawo włoskie ma zastosowanie bez względu na to, czy powód/wnioskodawca jest obywatelem Włoch, a powoływać się na nie może także osoba niebędąca obywatelem Włoch pozostająca w małżeństwie mieszanym lub w małżeństwie z osobą, która również nie jest obywatelem Włoch.

Małżonkowie mający obywatelstwo włoskie, którzy wnieśli pozew/wniosek o separację sądową lub rozwód we Włoszech, podlegają prawu włoskiemu, nawet jeżeli nie mieszkają we Włoszech. Małżonkowie o różnym obywatelstwie podlegają prawu państwa, w którym zwykle prowadzą pożycie małżeńskie. Jeżeli w prawie danego państwa nie przewiduje się jednak separacji sądowej lub rozwodu, sąd włoski zastosuje prawo włoskie.

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Ostatnia aktualizacja: 15/10/2018